

ДЕЯКІ МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАННЯ ГРАМАТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ ЗІ СПЕЦКУРСУ „УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ”

Буяновська Н.І., Кульбіда Н.І.
Донецький національний технічний університет

Стаття присвячена актуальній проблемі – методиці подання граматичного матеріалу із спецкурсу "Українська мова за професійним спрямуванням". Предметом розгляду є навчальний матеріал та тренування його використання в усному та писемному мовленні.

Навчальний процес як один із видів інтелектуальної діяльності має всі ознаки діяльності взагалі (наявність мети, вмотивованість, ієрархічну будову і т. ін.). Фактори, впливають на нього, утворюють систему. Найважливішими компонентами цієї системи є цілі, методи, зміст, засоби навчання.

Разом із лексикою й фонетикою граматичний матеріал складає важливу частину змісту навчання, але мовний матеріал не покриває повністю того комплексу явищ, які повинні бути засвоєні студентами з метою оволодіння науковим спілкуванням українською мовою. Однак окремі об'єкти не відповідають однозначно змістовним, комунікативним або мовним одиницям, до яких належать також мовленнєві дії та операції з мовним матеріалом, доведеним до певного ступеня вдосконалення, тобто мовленнєві уміння й навички.

Розглядаючи навчання як складну систему навчальних дій, що складається з двох підсистем (діяльність викладача й студента), необхідно передусім установити типологію цих дій, а також визначити той матеріал, яким користуватимуться студенти у мовленнєвій діяльності.

Основними різновидами навчальних дій є ознайомлення з навчальним матеріалом, тренування його використання у мові та контроль правильного розуміння й виконання мовленнєвих дій. Розробка навчального матеріалу вимагає урахування психологічної сутності різноманітних процесів, на яких базується засвоєння цілісних мовних одиниць у різних ситуаціях мовленнєвого спілкування, тренування у використанні матеріалу у мовленні з метою створення мовленнєвих автоматизмів. Стосовно цього ці завдання формулюються таким чином: по-перше, відібрати граматичний матеріал; по-друге, проаналізувати його; визначити способи подання граматичного матеріалу відповідно до системи навчання.

Методичний аналіз дозволяє виділити типовий граматичний матеріал, який узагальнює й систематизує окремі мовні факти. Виділення типового граматичного матеріалу служить реалізації систематичності у навчанні української мови.

У сучасній теорії навчання мовам необхідність оволодіння системою мовних засобів, що використовуються у спілкуванні, знайшла відображення у понятті мовної компетенції, під якою розуміють систему правил для передачі значень за допомогою одиниць мови різних рівнів. Система правил служить для реалізації різноманітних комунікативних установок. Необхідність систематизованого мовного матеріалу не ставиться під сумнів, але слід обговорити питання щодо форм подання такого матеріалу у навчальному процесі.

Так, наприклад, під час вивчення спецкурсу „Українська мова за професійним спрямуванням” студентам пропонуються до розгляду наступні теми: особливості використання відмінкових форм у діловому та науковому стилях; ступені порівняння прикметників у ділових та наукових текстах; особливості використання дієслівних форм у названих вище стилях мови. При цьому граматичний матеріал подається на матеріалі наукового стилю спеціальності, оскільки метою навчання служить формування умінь та навичок оволодіння мовою спеціальності. Це означає не тільки вільно і грамотно використовувати мову свого фаху, а й точно робити переклади спеціальних текстів з російської мови. Що, звичайно, вимагає ретельного вивчення запропонованих граматичних тем, які відібрані саме для реалізації цієї мети.

Розглядаючи тему „Прийменник”, студентам пропонуються наступні лексико-граматичні вправи:

1. Перевірте себе, чи правильно ви користуєтесь прийменниковими сполученнями. Порівняйте використання прийменників в обох мовах.
2. Прочитайте документ. Відредагуйте, допишіть відсутні відомості. Знайдіть у тексті прийменники, дайте їм характеристику.
3. Складіть речення з обставинами, вираженими іменниками: у зв'язку, залежно від, згідно з, завдяки, за згодою.
4. Запишіть словосполучення, поясніть використання прийменників, введіть їх у текст довідки, зберігаючи подану форму.
5. Перекладіть текст українською мовою. Зверніть увагу на переклад прийменників і на оформлення документа.
6. Перекладіть словосполучення українською мовою. Зіставте їх написання в обох мовах.

Оскільки під час перекладу фахових текстів зустрічається багато термінів іншомовного походження, студентам запропоновано вивчити не тільки правила їх використання, а й повторити правопис за допомогою наступних вправ:

1. Назвіть українські відповідники до поданих нижче іншомовних слів, які часто зустрічаються в діловому і науковому тексті.
2. Напишіть десять іншомовних слів, пов'язаних із вашою

майбутньою спеціальністю.

3. Прочитайте текст, запишіть і запам'ятайте дані рекомендації щодо вживання іншомовних слів.
4. Прочитайте текст. Випишіть ознаки іншомовних слів, правила їх правопису.

Подібні правила вдосконалюють знання студентів з української мови, привертають увагу, зацікавлюють у її вивченні.

Не слід залишати осторонь і грамотне професійне спілкування, навчити якому допомагають певні комунікативні завдання. Мовленнєва спрямованість навчання української мови примушує звернутися до аналізу комунікативних одиниць, які є об'єктами засвоєння для студентів. Недостатня розробка граматики цілого тексту не дозволяє ще досить конкретно подати в навчальних матеріалах типові структури цілого тексту. Однак, на цей час існують підстави формулювати як методичне завдання включення висловлювань, які містять найважливіші граматичні характеристики тексту даного різновиду й комунікативної спрямованості.

На заняттях студентам економічного фаху можна запропонувати наступні комунікативні завдання:

1. Використовуючи формули мовленнєвого етикету, переконатися у правильності твердження. Формули мовленнєвого етикету: можливо, що; ця думка викликає сумнів; я вважаю; на мою думку.
2. Ви – фінансовий консультант біржі. Дайте пораду клієнту щодо придбання фондових опціонів.
3. Ви – директор підприємства. Запропонуйте бізнес-план інвесторові з метою заохочення його капіталів.
4. Ви – відомий фінансист. Інші студенти – представники преси. Дайте (візьміть) інтерв'ю з питання: „Чи може економіка зберігати довкілля?”

Під час виконання цих вправ, звичайно, береться до уваги і ступінь володіння граматичним матеріалом.

Таким чином, для формування мовленнєвої компетенції матеріал, що вивчається, повинен бути поданий студентам не тільки в цілісних мовних комплексах, але й в узагальненому, систематизованому вигляді. При цьому необхідно передавати типові явища, що служать основою використання вивченого матеріалу в ситуаціях природного спілкування.

Залучення до навчання типового граматичного матеріалу служить для комунікативних цілей навчання оптимальній організації мовного матеріалу й служить базою творчого оволодіння мовленнєвою діяльністю.